

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Горобця Кирила Юрійовича

**«ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ТЕЛЕВІЗІЙНИХ
СЕРІАЛІВ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ТЕЛЕРИНКУ»**,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»
галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Екранна культура сьогодні є середовищем, де формуються ключові культурні коди, суспільні норми, цінності та відчуття колективної приналежності. Одним із найбільш репрезентативних феноменів сучасної екранної культури став телевізійний серіал, симбіотично поєднуючи художню творчість, соціальну комунікацію, економіку креативних індустрій, механізми культурної пам'яті та соціальні очікування. Українське серіальне виробництво, становлення його сучасної моделі пов'язане не лише з підвищенням економічної ефективності аудіовізуальної індустрії, а й із формуванням культурної суб'єктності держави, зміцненням її символічного суверенітету та інтеграцією української екранної культури до європейського простору на засадах рівноправного партнерства. У цих умовах виробництво телевізійних серіалів набуває стратегічного значення як сфера, де формуються сучасні культурні наративи, виробляється символічний капітал країни та утверджується її присутність у міжнародному медійному середовищі.

Запропонований дисертаційною працею Кирила Горобця інтердисциплінарний підхід відповідає сучасним тенденціям гуманітарного знання, де вивчення медіа дедалі більше перетворюються на дослідження способів культурного існування суспільства.

Актуальність теми дослідження

Дисертація Кирила Горобця присвячена системному дослідженню українського серіального виробництва в контексті інтеграції до європейського телевізійного ринку. Автор розглядає серіал не лише як художній твір, а й як результат складного виробничого процесу, що формується під впливом технологічних, економічних, правових і культурних чинників. Такий підхід дозволив комплексно проаналізувати трансформацію української телевізійної індустрії в умовах сучасних євроінтеграційних процесів.

Актуальність дисертації не викликає сумнівів. Сучасне серіальне виробництво є одним із найдинамічніших сегментів аудіовізуальної індустрії, розвиток якого визначається цифровізацією, поширенням стримінгових платформ, глобалізацією телевізійного ринку та посиленням міжнародної конкуренції. Для України ця проблематика набула особливої ваги після 2014

року та в умовах прискорення євроінтеграційних процесів після 2022 року. Виробничі моделі, технологічні стандарти, міжнародна копродукція та дистрибуція українського контенту потребують системного наукового осмислення.

У цьому контексті дисертація Кирила Горобця є своєчасною та актуальною, оскільки комплексно поєднує мистецтвознавчий, виробничий та соціокультурний підходи до аналізу сучасного українського серіального виробництва.

Формулювання мети, об'єкта, предмета і завдань дослідження

Мета дисертаційного дослідження сформульована чітко, відповідає темі роботи та відображає її загальну наукову концепцію. Вона логічно конкретизується через визначені автором об'єкт, предмет і систему дослідницьких завдань, що забезпечує цілісність наукового пошуку. Об'єкт і предмет дослідження перебувають у коректному взаємозв'язку. Предмет не дублює об'єкт, а конкретизує той аспект українського серіального виробництва, який безпосередньо пов'язаний із процесами інтеграції до європейського телевізійного ринку, що дозволило авторові чітко окреслити межі дослідження. Сформульовані завдання є послідовними, взаємопов'язаними та повною мірою забезпечують досягнення поставленої мети. Їх логіка простежується в структурі дисертації: від аналізу теоретико-методологічних засад і понятійного апарату до дослідження сучасних виробничих практик, моделей інтеграції та узагальнення отриманих результатів.

Методологічна та теоретична база

Методологічна та теоретична база дисертації є достатньо репрезентативною та відповідає поставленій меті й завданням дослідження. Автор використовує комплекс взаємодоповнювальних наукових підходів, що дозволяє розглядати українське серіальне виробництво як багатовимірний аудіовізуальний феномен, у якому поєднуються мистецькі, виробничі, технологічні та соціокультурні аспекти.

Теоретичне підґрунтя дослідження сформовано на основі праць провідних українських і зарубіжних дослідників у галузі аудіовізуального мистецтва, медіадосліджень, телевізійного виробництва та екранної культури. Серед зарубіжних авторів, до праць яких звертається дисертант, – Д. Бордвелл, Дж. Міттелл, А. Лотц, Г. Дженкінс, М. Кертін, Ж.-П. Ескенназі, М. Вінклер, Г. Крібер, К. Джонсон, Л. Енгель, Ф. Келлетер. Водночас важливе місце в дослідженні посідає опрацювання наукового доробку українських учених, присвяченого проблемам екранної культури, аудіовізуального мистецтва та серіального виробництва.

Позитивної оцінки заслуговує те, що теоретичні положення не залишаються на рівні огляду літератури, а послідовно інтегруються в авторську

логіку дослідження, слугуючи основою для аналізу виробничих моделей, формату high-end fiction, процесів європейської інтеграції українського серіального виробництва та обґрунтування власних наукових висновків.

Наукова новизна

Наукова новизна дисертаційної роботи є достатньо аргументованою та загалом відповідає сучасним вимогам до досліджень за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво». Заявлені автором положення мають різний рівень наукової значущості, проте в сукупності формують цілісну концепцію дослідження українського серіального виробництва в контексті євроінтеграційних процесів.

Найбільш вагомими результатами дослідження видаються запропонована автором періодизація розвитку українського серіального виробництва з виокремленням євроінтеграційного етапу, обґрунтування специфіки високобюджетного серіального виробництва (high-end fiction) як чинника інтеграції до європейського телевізійного простору, а також систематизація основних моделей інтеграції українських серіалів до європейського ринку. Важливим є й прагнення автора розглядати серіальне виробництво одночасно як мистецький, виробничий та соціокультурний феномен, що дозволяє системно осмислити сучасні трансформації аудіовізуальної сфери.

Окремі положення, безумовно, розвивають уже наявні в науковому дискурсі підходи, проте запропонований спосіб їх поєднання, авторська логіка аналізу та фокус на європейському вимірі розвитку українського серіального виробництва забезпечують дослідженню належний рівень наукової новизни.

Аналіз змісту дисертації

Зміст дисертації відзначається логічністю побудови та внутрішньою послідовністю викладу матеріалу. Структура роботи підпорядкована реалізації поставленої мети й охоплює основні аспекти дослідження українського серіального виробництва в контексті інтеграції до європейського телевізійного ринку. Послідовний перехід від теоретико-методологічного осмислення проблеми до аналізу виробничих практик і подальшого узагальнення інтеграційних процесів забезпечує цілісність авторської концепції.

Перший розділ закладає необхідне теоретичне підґрунтя дослідження. Заслугує на позитивну оцінку прагнення автора не обмежуватися аналізом окремих підходів до вивчення серіальної продукції, а сформував комплексну концептуальну основу, яка поєднує мистецтвознавчий, культурологічний, медіаіндустріальний та виробничий виміри проблеми. Важливо, що теоретичні положення цього розділу надалі отримують розвиток у наступних частинах роботи й не залишаються ізольованим оглядом наукової літератури.

Другий розділ має виразну прикладну спрямованість і демонструє належне розуміння автором сучасних процесів серіального виробництва. Аналіз технологічних, організаційних та виробничих особливостей створення високобюджетних серіалів поєднано з розглядом специфіки функціонування української індустрії в умовах адаптації до європейських стандартів. Такий підхід дозволяє перейти від загальнотеоретичних положень до аналізу конкретних механізмів інтеграції.

Третій розділ є логічним завершенням дослідження, оскільки саме тут узагальнюються результати попереднього аналізу та пропонується авторське бачення моделей інтеграції українського серіального виробництва до європейського телевізійного ринку. Позитивно слід відзначити поєднання теоретичних узагальнень із аналізом конкретних серіальних проєктів, що надає сформульованим висновкам додаткової аргументованості.

Загалом зміст дисертації характеризується композиційною цілісністю, взаємозв'язком окремих розділів та послідовним розвитком авторської аргументації. Висновки є логічним підсумком проведеного дослідження та загалом відповідають поставленим меті й завданням.

Найбільш вагомі результати дослідження та їх теоретичне значення

До найбільш вагомих результатів дисертаційного дослідження слід віднести положення, які розширюють сучасні наукові уявлення про розвиток українського серіального виробництва в контексті європейської інтеграції. Теоретичне значення роботи полягає у комплексному осмисленні серіального виробництва як мистецького, виробничого та соціокультурного феномену, що дозволило авторові запропонувати цілісне бачення сучасних трансформацій української телевізійної індустрії.

Особливої уваги заслуговує авторська концепція євроінтеграційного періоду розвитку українського серіального виробництва. Її цінність полягає не лише у запропонованій періодизації, а й у прагненні пов'язати розвиток галузі зі змінами виробничих моделей, професійних стандартів та міжнародних форм співпраці.

Вагомим результатом дослідження є також систематизація моделей інтеграції українських серіалів до європейського телевізійного ринку та осмислення феномену високобюджетного серіального виробництва (high-end fiction) як одного з індикаторів трансформації сучасної телевізійної індустрії. Запропоновані підходи розширюють теоретичні можливості аналізу процесів розвитку українського серіального виробництва в європейському контексті.

Загалом результати дисертації свідчать про прагнення автора сформулювати цілісну концепцію розвитку українського серіального виробництва в умовах євроінтеграційних процесів, що становить помітний внесок у подальший розвиток досліджень у галузі аудіовізуального мистецтва та виробництва.

Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення одержаних результатів визначається їхньою орієнтацією на актуальні потреби української аудіовізуальної галузі. Висновки та узагальнення, сформульовані автором, можуть бути використані під час підготовки фахівців із продюсерства, телевізійного виробництва та аудіовізуального мистецтва, у розробленні навчальних курсів і методичних матеріалів, а також у практиці створення та міжнародного просування українських серіальних проєктів. Водночас результати дослідження мають значення і для подальшого осмислення механізмів інтеграції української аудіовізуальної індустрії до європейського культурного простору, що надає роботі не лише наукової, а й галузевої актуальності.

Апробація результатів дослідження та публікації

Апробація результатів дисертаційного дослідження є достатньою та відповідає етапам формування наукової концепції роботи. Основні положення дисертації були представлені на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, тематика яких безпосередньо пов'язана з проблематикою аудіовізуального мистецтва, кіновиробництва, медіакомунікацій та сучасних культурних процесів. Це засвідчує послідовність наукового пошуку автора та апробацію окремих результатів дослідження у професійному науковому середовищі.

Результати дисертації належним чином відображені у трьох статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, а також у матеріалах наукових конференцій. Тематика публікацій узгоджується зі структурою дисертації та охоплює її ключові аспекти – сучасний стан українського серіального виробництва, технологічні особливості його розвитку, теоретичне осмислення серіалу як об'єкта мистецтвознавчих досліджень, питання копродукції, культурної дипломатії та функціонування європейського телевізійного ринку. Така публікаційна активність є достатньою для дисертації на здобуття ступеня доктора філософії та підтверджує належний рівень апробації її основних результатів.

Академічна доброчесність

Аналіз дисертації та публікацій автора не дає підстав сумніватися у дотриманні принципів академічної доброчесності. Робота містить належний науковий апарат, коректні посилання на використані джерела та відповідає вимогам щодо оформлення наукових досліджень.

Дискусійні положення

Позитивно оцінюючи дисертацію загалом, вважаю за доцільне висловити окремі міркування, які мають дискусійний характер і можуть стати підґрунтям для подальшого наукового обговорення.

По-перше, дисертант визначає 2022 рік початком нового етапу розвитку українського серіального виробництва. Такий підхід є аргументованим, однак потребує додаткового пояснення співвідношення процесів, започаткованих після 2014 року, із тими трансформаціями, що відбулися після початку повномасштабної війни. Чи йдеться про якісно новий етап розвитку, чи радше про суттєве прискорення тенденцій, сформованих раніше?

По-друге, заслуговує на увагу використання поняття high-end fiction як одного з критеріїв аналізу сучасного серіального виробництва. Водночас доцільно було б чіткіше окреслити межі застосування цього поняття стосовно української телевізійної практики, зважаючи на відмінності виробничих моделей європейських країн.

По-третє, автор переконливо обґрунтовує значення міжнародної дистрибуції українських серіалів як чинника інтеграції до європейського телевізійного ринку. Разом із тим цікаво було б докладніше розмежувати економічні результати міжнародної дистрибуції та її культурно-репрезентаційний ефект, який автор пов'язує з інструментами культурної дипломатії.

По-четверте, окремі висновки дисертації сформульовано на основі аналізу конкретних серіальних проєктів, що є безперечною перевагою роботи. Водночас певний інтерес становить питання можливості поширення отриманих результатів на українське серіальне виробництво загалом, зважаючи на різноманітність жанрів, виробничих моделей і платформ поширення контенту.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а мають рекомендаційний характер і можуть бути предметом подальших наукових дискусій.

Висновок

Дисертаційна робота Горобця К.Ю. «Українське серіальне виробництво в контексті інтеграції до європейського телевізійного ринку» є завершеним самостійним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, що має теоретичне й практичне значення для розвитку галузі аудіовізуального мистецтва та виробництва. Отримані автором результати характеризуються науковою новизною, належним рівнем обґрунтованості та апробації, а сформульовані висновки є аргументованими й відповідають поставленим меті та завданням дослідження.

Дисертація є цілісною за своїм науковим задумом, логічно побудованою та переконливою за аргументацією. Робота робить помітний внесок у розвиток сучасних досліджень українського аудіовізуального мистецтва та виробництва,

порушує актуальні питання функціонування серіальної індустрії в умовах європейської інтеграції та окреслює перспективні напрями подальших наукових пошуків. Висловлені у відгуку зауваження мають дискусійний характер, не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не знижують її наукової цінності.

За своїм змістом, рівнем виконання, науковою новизною та практичним значенням дисертаційна робота відповідає встановленим вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор Горобець Кирило Юрійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво».

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор,
академік Національної академії мистецтв України,
головний науковий співробітник
відділу теорії та історії культури
Інституту проблем сучасного мистецтва
НАМ України

І.Б. Зубавіна

